

**РЕЗЮМЕ на ДОКЛАДА
ВЪРХУ РЕАЛИЗАЦИЯТА НА КОНКУРСНИТЕ СЕСИИ
НА ФОНД „НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ” ПРЕЗ 2008 Г. И 2009 Г.
чл.кор. Емил Хорозов**

Работната група прегледа извадка от документацията на фонда, съдържаща няколко хиляди документа, в това число част от финансовите документи и документи в електронен формат, свързани с конкурсните сесии през 2008 г. и 2009 г. Заключениета на групата са основани преди всичко на данните от 2009 г., тъй като данните от 2008 г. са доста непълни (например липсват много рецензии), а и служителите на фонда не помагала за тяхното намиране. Групата откри редица нарушения и практики, които са попречили на адекватното финансиране на научната дейност в България. Част от нарушенията са от много сериозен характер и биха могли да бъде обект на проучване от специализирани органи. По-долу са описани някои по-впечатляващи резултати от проучването.

- 1. Рецензентите от чужбина са назначавани хаотично без оглед на тяхната реална научна компетентност.** Проверката на групата показва, че освен в редки случаи, рецензентите от чужбина са некомпетентни. Някои от тях дори нямат научни степени и звания. **Част от рецензентите са рецензирали без санкция на Изпълнителния съвет. Това нарушение е сериозна предпоставка за корупция.**
- 2. Не е извършван подбор на чуждестранни рецензенти за всеки проект, а обратното – всеки рецензент е имал достъп до всички проекти и сам е избирал тези, които желае да рецензира, включително и в области, в които не е специалист. Това е ставало без контрол от ИС.** Същевременно експертните комисии по процедура не са знаели кои са чуждестранните рецензенти и какви са рецензиите им. Всичко това показва, че единствените, които са чели чуждестранните рецензии (числата в тях), са администратори от фонда. **Това е още една предпоставка за корупция.**
- 3. Съобщенията на сайта на фонда, че класира проекти над определен бал не отговарят на истината – финансирани са проекти с по-нисък бал от обявения.** Има и проекти, които не са класирани, въпреки че техните точки надхвърлят или са равни на съответния праг. Например в конкурса „Развитие на научната инфраструктура” (2009 г.) 7 проекта от всичко 18 класирани са с по-ниска оценка от обявената минимална стойност. Има 45 некласирани проекта с по-високи оценки от някои класирани. Други органи трябва да се произнесат колко е сериозно посоченото нарушение. **Този факт силно разклаща чувството за почтеност и справедливост в научната общност и е едно важно средство за манипулиране на конкурсите.**

4.Използвани са нерегламентирани обединявания на проекти или преместването им от един конкурс в друг. По този начин въпреки ниската си оценка, зле оценени проекти са получили финансиране. Всички “премествания” и “обединения” се отнасят само за такива проекти. Някои от обединенията са между проекти, несвързани тематично. Например проектите „Изследване на наномодифицирани сплави и тяхното приложение при леене” и „Изграждане на център за антитерористични интелигентни системи” едва ли изглеждат на някого близки по тематика. И тук чувството за справедливост е силно разклатено в най-добрия случай. Това е още едно средство за манипулиране на конкурсите.

5.Посочените в т.3 и т.4 практики са допринесли за ощетяване на българската наука със солидни суми от порядъка на милиони. Те вероятно са основани на посочените нарушения в т.1 и в т.2. Не могат да се измерят с числа обаче моралните поражения и щети, нанесени на българските учени вследствие на тези машинации.

6.По мнение на работната група най-голямото нарушение е фактът, че през 2009 г. не са взети под внимание всички постъпили и заплатени от фонда рецензии. Статистическото изследване показва, че това е извършено изключително с цел манипулиране на конкурсите. Точните данни са следните. За около половината от всички класирани проекти през 2009 г. групата откри, че крайните резултати са съставени без да се използват всички постъпили и заплатени рецензии, а неизползваните са укрити. За огромната част от тези проекти (79 от 82) вземането на укритите рецензии под внимание дава оценка на проекта под определените от ИС праг и той не би се класирал. Около 5% от некласираните проекти са с пренебрегнати, но налични рецензии. В някои случаи добавянето на тези рецензии би ги преместило в групата на печелившите проекти. **Посочените факти говорят за грубо фалшифициране на числовите резултати от конкурсите, осъществено при определяне на приблизително половината от спечелилите проекти!** Основание за наличието на доминираща съзнателна причина на това явление е впечатляваща *едностранност* при укриването на неизползваните рецензии:

- всичките 160 неизползвани рецензии на класирани проекти дават на съответния проект по-малко точки от точките на използваните при класирането му рецензии;

- 50 от всички 52 неизползвани рецензии на некласирани проекти дават на съответния проект повече точки от точките на използваните рецензии.

На езика на финансовите средства, 27 милиона лв. са разпределени посредством укриване на заплатените от фонда рецензии, без никакво законово основание, без санкция на какъвто и да е

орган. Трудно може да се повярва, че това е направено с друга, освен користна цел. *Групата счита, че 27 милиона лева, взети от българския данъкоплатец и раздадени по този начин, заслужават намеса на правораздавателните органи.*

6. Има български рецензенти, които са оценявали проекти на свои конкуренти, при което техните оценки са оказали влияние върху изхода на конкурсите. Някои от нарушителите са спечелили по този нечестен и незаконен начин. Това е направено след подписване на декларация за конфликт на интереси и в нарушение на Чл. 313 на НК.

7. В нарушение на Закона за обществените поръчки, фондът е възложил на фирмата "Линкос" ООД да създаде онлайн среда за подаване и оценяване на научните проекти без обявяване на търг, както изисква тогавашния закон. За тази услуга фондът е заплатил 150 000 лв. В последните дни на 2009 г. фондът е сключил нов договор-продължение със същата фирма за 36 000 лв. Средствата по този договор са изплатени незабавно след подписването му, въпреки че и до днес не е подписан приемно-предавателен протокол за извършените услуги. Платените 186 000 лв. изглеждат неоправдано висока цена, още повече, че системата има скромни възможности, а някои от функциите, залегнали в договорите, не съществуват. **Групата счита, че фондът е ошетен сериозно от негови служители чрез възлагането на тази поръчка.** Възможно е посочената фирма да има и някакво отношение в манипулирането на конкурсите, тъй като то изисква професионални компютърни умения. Има и други договори със съмнителна полза за фонда и цена над нормалната.

8. Само 6 проекта са спечелили 83 милиона лева, т.е. около 2/3 от средствата на цялата конкурсна сесия, практически без конкурс. По-точно в двата конкурса, в които са посочените проекти, са кандидатствали по 3 проекта и са спечелили по 3. Предварителните условия са такива, че те посочват победителите. Разпределянето на тези средства е станало с по 3-4 рецензии, изработени за 1-2 месеца от неспециалисти, както е обяснено в т.1 и т.2. В случая не е беда, че няма конкурс, но все пак това трябва да е казано експлицитно. Държавата има право да разпределя средства целево и във важни случаи това е единствения начин. **Голямата беда е, че това е станало без истинска експертиза. Това също е разхищение на публични средства, при това в огромни размери.** За проекти от този вид има отработена процедура в световната практика, която не е нужно да се описва тук. Само ще отбележа, че тя не трае 1-2 месеца, а 1-2 години.